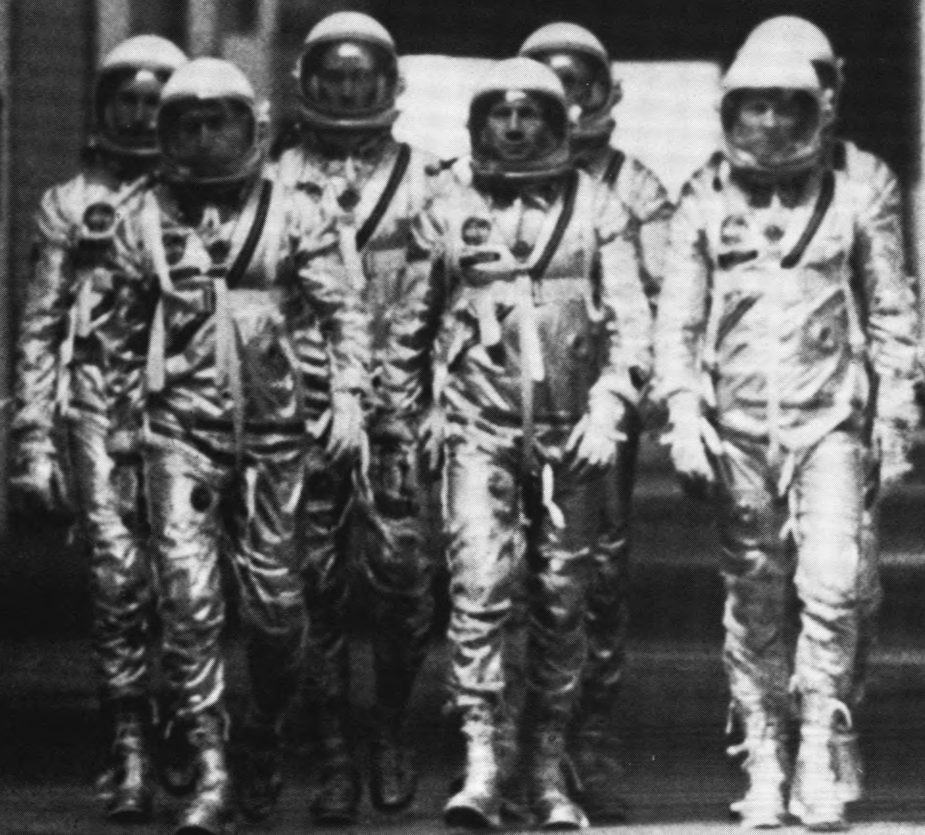

DEN RETTE STØBNING

KAARE SCHMIDT ANMELDER PHILIP KAUFMANS MESTERLIGE
FILM OM AMERIKANSKE RUMPIONERER

Engang i 50'erne udpegede USAs Nationale Aeronautics and Space Administration syv mænd, der skulle være de første mennesker i det ydre rum. Det blev de ikke, men i den kolde krigs mest opreklamerede styrkeprøve mellem supermagterne kom mennesket et kort øjeblik til at erstatte Bomben i toppen af raketterne. De syv blev den 'frie verden's gidsler, redningsmænd for USAs prestige.

Et godt emne for et habilt docu-drama om virkelighedens fæmælte rumpiloter og kendte politikere – kan-I-huske stilen – peppet op med fraklip fra »Stjernekrigen«. Sådan er Philip Kaufmans »Mænd af den rette støbning« ikke.

Den er på alle måder årets mest overrumplende film, en film, der gør alt det, man ikke forventer, og gør det grumme overbevisende, lynende begavet, dybt fascinerende. Et værk, der rummer både den fuldkomne filmiske sanseoplevelse og en gennemført kulturfilosofisk tematik for dem, der vil have noget med hjem. Drama og komedie, romantik og realisme, action og poesi, en film, der appellerer til enhver, han og hun, tyk og tynd, stor og lille, uden at gå på akkord, uden at falde fra hinanden. Et helstøbt, boblende overskud, hvor man efter de tre timer ude på kanten af stolen blot forbavses over, at det allerede er forbi.

TEKNIKKEN

At vi præsenteres for de flotteste flyve- og rum-optagelser nogensinde skal kun nævnes, fordi de egentlig forekommer selvfølgelig, når man ser filmen. Det er jo ikke science-fiction, det her, det er historie. Vi er så vant til at blive imponeret over special effects, men vi er ikke så vant til at opleve dem som autentiske, som arkivmateriale fra dengang, det virkelig skete. Så fantastisk må det have set ud.

Som næsten alt andet i denne utroligt gennearbejdede film har effekterne mere end én funktion. *Tidsbilledet*, hvor tidens look er rekonstrueret ned i alle detaljer (til John Glenns ticker-tape parade benyttes endda den originale bil), og hvor trickoptagelser blandes med news-reels og tv-avis stumper fra perioden. F.eks. udsnuglet filmmateriale fra russernes første rumrejser (genfundet i NASAs og andre arkiver). Modtagelsen af den første amerikaner i rummet med den ægte Kennedy og filmens rumpilot, der trykker på næven. Startens testflyvning i sort-hvid normalformat, der ender med en eksplosion i farver, bredformat.

Og den *psykologiske oplevelse* i pilotsædet i testfly og rumkapsler. Kontrasteret med hustruernes og tilskuernes nervesønderrivende venten. Som John Glenns tur tilbage gennem jordens atmosfære i et flammehav, mens hele verden, takket være tv og radio, holder vejret. Eller den jettflyvning, hvor lydturen gennembrydes for første gang. Betjeningspanelet, der kunne være fra en Citroën 2CV, ryster uhammet, instrumentglas splintres, på jorden hører tilskuerne en eksplosion. Der røg han som så mange før ham. Men det var jo første gang, man hørte lyd-mur-braget – og så ser vi i total stilhed skyerne sejle forbi udenfor det intakte cockpit. Det lykkedes.

HISTORIEN

Historien begynder tilbage i 1947 blandt en gruppe testpiloter på en base i Sydcalifornien. Her gennembrød den ukendte Chuck Yeager lydturen. Uden mediedækning,

flyvningen var hemmelig. Den kolde krig lurede, men var ikke »erklæret«. Da Mercury-rumprogrammet blev lanceret i 1958 var propagandaeffekten altafgørende. Kontrasten mellem den individuelle stræben og den politiske stræben, mellem personlig dåd og medieskabt dåd, er filmens tematiske akse. Testpilotens hverdag overfor USAs prestige.

DE GAMLE HELTE

Den første del af filmen beskriver disse testpiloters hverdag, kendetegnet af katastrofen, da åbningssekvensens testfly styrter, og af de ventende hustruer, der frygter besøg af »a certain figure«, en benet, ældre mand i sort, der er dødens effektive symbol i det lille afsondrede base-samfund. Dette samfunds isolering fra verden ses yderligere i samlingsstedet, et lille bræddeskur af en café med fælmede og friske fotos af de døde på væggen. Her holder helte til, isolationen er deres beskyttelse mod omverdenens virak.

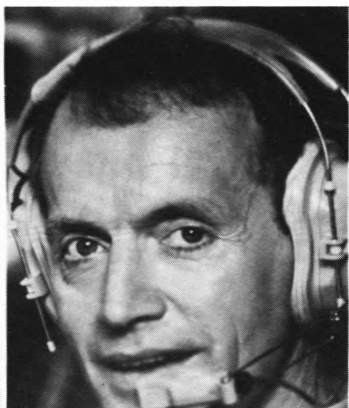
Efter begravelsen af dagens offer rider den seje, tyggemummitiggende Gary Cooper-figur til hest gennem den gyldne ørken for at kikke på et lille testfly på startbanen mellem de træagtige joshua tree kaktus (sådan har et ærke-amerikansk landskab aldrig før set ud på film). Manden er Chuck Yeager, filmens ankerfigur, og flyet er den legendariske X-1, som han snart efter gennembryder lydturen i. Flyet får kælenavnet *Glamorous Glennis* efter Yeagers hustru, et rent hawksk billede på den selvstændige kvinde. Hun adskiller sig fra de øvrige hustruer, som der gøres mere ud af, men hun formulerer til sidst deres fælles oplevelse, da hun siger til Yeager: »I lærer frygtløshed, det gør vi ikke«. Chansen er 1:4 for at testpiloten kommer levende tilbage.

Til dette hawkske miljøes blanding af drama og poesi kommer en dag en flok nybegyndere, der på behørig vis sættes på plads af den barske kvindelige café-indehaver, mens konerne prøver at tale ud om frygten derhjemme. Broderskabet og søsterskabet er nok engang blevet bekræftet, men nye tider er på vej.

DE FALSKE HELTE

De nye tider bringer rumprogrammets prestigeræs og dermed mænd af en ganske anden støbning end den rette. Der får vi et af filmens helt overrumplende kup – efter recepten fra det gamle MAD Magazine: jo hårdere en ballon er pumpe, des sjovere er det at punktere den. Her står vi med en superfilm, der er et episk monument over USAs rumprogram. Så tillader den sig den uhørte frækhed at udlevere århundredets amerikanske prestigeindsats til *latteren*. »Gøg og Gokke i rummet«, sagde virkelighedens John Glenn (ifølge Time) om et tidligt manuskriptudkast. Og på et stadium i manuskriptets omtumlede tilværelse var der (ifølge Newsweek) chance for, at det var endt som en John Belushi-Dan Aykroyd farce: »Animal House i rummet«. Kaufman har samlet humoren tematisk og bruger den som våben i sin kritik af alt det prætentiose gejl, som var rumprogrammets politiske eksistensberettigelse.

Da politikerne, teknikerne og embedsmændene har fundet ud af, at det gælder om at få puttet et menneske ud i rummet, kikker de på vanvittige filmklip af surfere, trapezartister og kanonkonger, hvis muligheder seriøst diskuteres. Hovedrystende må de acceptere Eisenhowers krav om test-

Øverst Sam Shepard som testpilot.
Derunder, fra højre til venstre, Scott
Glenn, Ed Harris, Dennis Quaid og
Fred Ward. Nederst Scott Paulin,
Lance Henriksen og Charles Frank

piloter. Så gælder det om at finde nogle testpiloter med den rette »profil«. De må ikke være selvstændige – så bliver der bare besvær – og de skal have et pænt college-image. Yeager er naturligvis derfor den første, der udelukkes, selv om hans indsats startede det hele. Men man kan jo håbe på, at nybegyndere ikke opdager, at de bare skal være forsøgsdyr.

Pilotjægerne er kontorfolk, der lægger ud med forbyttede jakker ude i ørkenen og næste gang ses med røven i vejret ved rælingen på et hangarskib. Den ene af dem står også for beskrivelsen af, hvordan USA gang på gang bliver taget med bukserne nede af russerne. Første gang afsluttes hans løb gennem en korridor i Washington af hans forpustede: »De kalder den Sputnik«. Anden og tredje gang fødderne løber er det rent Gøg og Gokke, og vi behøver ikke at vente på at få at vide, at »Han hedder Gagarin«, eller hvad det nu kan være.

Teknikerne er beslaglagte nazi-tyske raketeksperter, der amerikansk-patriotisk overfor politikerne serverer perlen: »Our Germans are better than their Germans«. Da den første rumtur er klarer synger de lykkeligt »Lili Marleen« i et hjørne. Chefteknikerens tyske-amerikanske udtale sender gang på gang Lyndon Johnson (den senere præsident) ud i tovene, men parodien afbryder aldrig forløbet. Når Johnson f.eks. misforstår »specimen« for »spaceman« er det ikke kun gøgl. Teknikerne opfatter hele tiden rumpiloterne som forsøgsdyr, mens politikerne vil have rummænd i bedste Jens Lyn-stil.

Den rette »profil« parodieredes også i tidens tv-programmer, bl.a. i et Ed Sullivan show, hvor komikeren Bill Dana i rumdragt mimrer retarderet. Det er også på tv, at pilotjægerne først ser John Glenn. Han deltager i en underbæget quiz, hvor dåsebifaldet er nok til at sikre hans fremtid. Han har publikumstække. Og han vil ikke være mere selvstændig end en abe.

De syv udvalgte lanceres på en pressekonference, hvor de intet har at sige, før Glenn viser vejen med en ordfloam af patriotiske floskler. »Det er sagt før, men det kan ikke siges for tit«, som en af de andre alvorstungt tilføjer. Så er successen hjemme, og deres »personlige« historier i Life Magazines version er næste trin. Piloten Gus Grissom får allernådigst af redaktøren Henry Luce lov til at figurere under eget navn: »All right, you can be Gus«. Lægernes følgende behandling er egnet til at nedbryde den sidste rest af personlighed.

gaven. Men fordi de skaber opgaven, overtager kontrollen over deres egen indsats fra de teknikere, der brugte dem som forsøgsdyr. Og fra de politikere, der brugte dem som politisk madding. Johnsons raserianfald, der får hele limousinen til at gynges, da Glenn har bremset hans chance for at høste frugterne på tv, afslutter den fase. Herefter styrer Glenn selv sin beskadigede rumkapsel tilbage til jorden.

Så kan Yeager og rumpiloterne forbindes til slut, de er på samme niveau. Festen efter Glenns rundtur om jorden afløses af Yeagers sidste rekordforsøg, hvor røgen efter det knuste fly på jorden afløses af starten på Gordon Coopers rumfærd, Mercury-programmets sidste, og sidste gang en amerikansk rumpilot fløj alene. Yeager har et par gange tidligere i filmen kikket langt efter månen. Under festen mumler Scott Carpenter, at nu vil han til månen. Det kom han også.

TEMATIKKEN

Rumpiloterne blev altså ægte helte, trods forsøget på at gøre dem til falske helte – et forsøg, der hang sammen med rumprojektets prestigemål. Hvad er så prestige?

Prestige opnås i kraft af et fordelagtigt image. »Når vi tidligere gjorde os bekymringer om vort renommé, spekulerede vi på, hvad verden syntes om os eller vor politik. I dag spekulerer vi på, hvad verden synes om vort image«, skriver den amerikanske historiker Daniel Boorstin i sin bog »Den syntetiske verden« (»The Image«), hvor han beskriver vor tids hang til pseudo-begivenheder. USAs rumprogram var en pseudo-begivenhed, en massiv anstrengelse først og fremmest for at opnå prestige. At skyde flere tons isenkram højt op i luften giver prestige, men det giver mere prestige at skyde et menneske op (og få det helskindet ned igen). For så har man skabt en helt.

Eller har man? »Vi kan skabe en berømmethed, men vi kan aldrig skabe en helt. Helte er, i den nu næsten glemte betydning af ordet, self-made. Mens »berømtheden er et menneske, der er kendt for at være kendt.« Skriver Boorstin. USAs rumpiloter blev lanceret som »helte« for de overhovedet havde set den blikspand, som de skulle risikere livet i. Før de havde vist om de var af den rette støbning, den støbning, der kendetegner en ægte helt.

Filmen er uden andre stjerner end dem, der pryder himmelrummet. For filmstjernen er en berømmethed en person, der dyrkes for sit image og ikke for sine personlige kvaliteter. En person, der er kendt for at være kendt. Ifølge Daniel Boorstin. Og Kaufmans film synes baseret på Boorstins mening om, hvad der er falsk og hvad der er ægte. Det er selve filmens rygrad, og en rygrad, der er lige så strunk som de ægte helte, der får enhver rask drengs øjne til at stråle og enhver bly jentes kinder til at blusse. Hvem skulle have troet, at det var muligt at lave film som Hawks' »Kun engle har vinger« (1939) og Sirks »The Tarnished Angels« (1957) i vor realistiske og oplyste tid? Helte og heltedyrkelse er farlig kolkeforførelse, siges det pædagogisk og ideologikritisk. Selv image-mageren over alle, Hollywood, ser ud til at have indordnet sig under dette moderne dogme. De få bøffer, der stadig møver rundt i tidens spændingsfilm med ryggrad som en kælorm og et undskyldende James Garner-grin, kan ikke være alvorligt ment.

Efter ungdomsoprør, Watergate, Vietnam og en afdanket celluloid-cowboy i rollen som USAs præsident er helte blevet følt uoværdige. Rumprogrammets mediehelte var begyndelsen til enden. Egentlig er heltens forsvinden symp-

DE NYE HELTE

Men sådan går det ikke. Det er filmens næste kup. Den nøjes ikke med en statisk modstilling af noget ægte (de gamle helte) og noget falsk (de medieskabte helte). Den viser sig at være en udviklingshistorie. At den viser, at det ægte kan tilkæmpes er velanbragt optimisme i en krisetid og til enhver tid.

Da NASA alligevel, trods opbygningen af rumpiloternes image, sender en abe op som den første amerikaner i rummet, har prøvelserne tømret gruppen sammen. Med Yeagers ord til vennerne ude i ørkenen: »Tror I, at en abe ved, at den sidder i toppen af en raket!« Den viden kræver den rette støbning. Træningen i PR-virksomhed giver de nødvendige kort på hånden overfor teknikerne, som piloterne får til at makke ret ved at true med dårlig presse. Dårlig presse påvirker politikerne, som sidder på pengekasen. Og: »Bucks make Buck Rogers«.

De syv mænd sejrer. Ikke bare fordi de vokser med op-

Øverst Sam Shepard, Scott Wilson og Kim Stanley, derunder de syv astronauter. Til højre Ed Harris som astronauten John Glenn, og bag ham t.v. Donald Moffat som Lyndon B. Johnson

tom på noget dybere. Helten var jo eksponent for nogle fælles idealer. Men i vor realistiske og oplyste tid er også idealer erstattet af mistillid og usikkerhed, perspektiver erstattet af 'realpolitik' og tv-avisens daglige dosis small-talk. Heltemytens punktering har taget helten med i faldet, kritikken af ideologierne har også revet idealerne omkuld. Tidens tand har fejlet resterne ind under gulvtæppet. Hvad skal vi med helte?

Kaufmans film er et slag i sylten på dagens æggehoveder og tja-sigere. Fordi den har modet til at gå midt imod tidens fasttømrede dogmer, har modet til at påstå, at der findes noget ægte midt i verdens bedrag, og har modet til at påstå, at noget så antikveret som forestillingen om den rigtige helt har en kerne af sandhed og en ægthed, som vi har brug for mere end nogensinde. Og filmen slipper fra sin uhyrlige påstand, fordi den har begavelsen til at kunne sætte en hel kulturfilosofi bag. Teorien om verdens bedrag i supermagt-politikkens propagandaapparat og de højteknologiske mediers erstatningsoplevelser. Teorien om pseudo-begivenhedens nedtromling af den kvalitetsbevidsthed, der er nødvendig for at kunne skelne skidt fra kanel, sandt fra falsk.

Filmen når endda længere end bemeldte Boorstin (der

kun ser noget ægte i fortiden) og tidens øvrige dommedagsprofeter. De bliver hængende i kulturpessimismens golde kritik, der i sidste ende bliver del af de selvopfyldende profetier, alt det pseudo, som de afslører. For de tør ikke sætte noget positivt i stedet, de er så bange for deres eget image som kritiske hjerner, at de ikke tør stå ved nogen idealer overhovedet. Tænk, hvis også de blev afsløret.

Her sætter filmen ind på det helt centrale punkt, den enkeltes tro på sig selv. Hvis man ikke engang tror på sig selv, hvordan kan man da tro på noget andet? Modet til at tro på sig selv overfor tårnhøje odds er den ægte helts privilegium, den ekstreme test. Hvilken bedre og dramatisk mere velegnet test har vi da end den, som de moderne testpiloter udsætter sig for, når de prøver hvor langt teoretikernes skrivebordsarbejde holder i virkeligheden? Her møder vi helten, den rette støbning.

Hvad er det så for en støbning? ». . . well, den omfattede naturligvis tapperhed. Men det var ikke tapperhed i den simple betydning at være villig til at risikere livet. Pointen lod til at være, at det kunne enhver idiot gøre, hvis det var alt, hvad der skulle til, ligesom enhver idiot kunne ofre sit liv undervejs. Nej, pointen her (i dette lukkede broderskab) lod til at være, at en mand besad evnen til at gå op i et dirrende stykke maskineri og risikere skindet og så have færdigheden, reflekserne, erfaringen, roen, til at dreje af i allersidste sekund – og så gå op igen *den næste dag*, og den næste dag, og alle de følgende dage, selv hvis det skulle fortsætte i det uendelige – og, i den sidste ende, på det højeste plan, gøre det for en sag, som betyder noget for

tusinder, for et folk, en nation, for menneskeheden, for Gud.« Hvabehar!

Det er et citat fra Tom Wolfes roman, som ligger til grund for filmen. Det blev sagt, at romanen ikke kunne filmatiseres, og i det første udkast af succes-manuskriptforfatteren William Goldman var kun medtaget rumhistorien, mens de »almindelige« test-piloter var udeladt. Philip Kaufman bragte dem tilbage som den rette støbningsmænd, der kontrasterer rumprogrammets mediehelte og som rumpiloterne »i den sidste ende, på det højeste plan« selv måtte vise deres værd i forhold til. Test- og rumflyvning interesserer ikke mig så meget, men i Kaufmans beretning giver det anledning til mere end smukke billeder. Historien om kampen for selv at bestemme sin tilværelse er det centrale i filmen. Og den historie er universel og slet ikke uaktuel.

FILM OG POLITIK

Filmen fik premiere i USA den 16. oktober 1983. På det tidspunkt stod virkelighedens John Glenn midt i sin kampagne for at blive Det demokratiske Partis præsidentkandidat til valget i efteråret 1984. Da filmen kom frem så det ud som om kampen stod mellem ham og Walter Mondale. Der blev gættet brat på, om filmen og politikeren nu kunne køre tandem i mål. Og der blev gisnet om, hvorvidt den gensidige støtte var planlagt. Både Glenn og filmfolkene håbede naturligvis det første og afviste det sidste – omend det ikke kunne nægtes, at Glenn er fremstillet mere positivt (til sidst) i filmen end han er i romanen. Hvilket fremhæves af valget af Ed Harris, der spiller Glenn mere clean-cut og all-American end Glenn selv har kunnet gøre det (selv om Harris også huskes for sin rolle som den slebne lejesoldat i Spottiswoodes »I skudlinien«).

»Mondale har de store fagforbund, og Glenn har filmen«, blev det sagt (til Time). Men tandemløbet, planlagt eller ej, kom til at gå den gale vej. Da primærvalgene startede røg Glenn helt ud, og filmen havde trods fine anmeldelser kun indspillet 9 millioner dollars den 25. april 84 (den har kostet 27, og i samme periode har »Tid til kærtegn«, årets største Oscar-vinder og publikumssucces, indspillet 35). Filmen var selv i betænkelig grad kommet til at ligne de pseudo-begivenheder, som den tematisk lægger afstand til. Og helt efter Lincolns »Man kan ikke snyde hele folket hele tiden«, synes filmpublikummet og vælgerne at have ment, at det var nok med ét Hollywood-produkt i Det hvide Hus. Hvad vælgernes tab måtte være får stå hen. Måske kan Glenns exit nu give filmen bedre muligheder. Det fortjener den. Det er en film af den rette støbning, og dem er der ikke så mange af.

LEKSIKON: SAM SHEPARD

SAM SHEPARD, der i »The Right Stuff« spiller den meget væsentlige rolle som testpiloten Chuck Yeager, er relativt ny som filmskuespiller, hvorimod han har en respektabel teaterfortid bag sig.

Han er vokset op i Cody i staten Wyoming, hvor han mest beskæftigede sig med at opdrætte heste og af og til lege med, når der afholdtes rodeo. Siden begyndte han at skrive skuespil, b.a. »La Turista«, »Tooth of Crime«, »Curse of the Starving Class«, trilogien »Chicago«, »Icarus« og »Mother« samt senere »Red Cross«.

I 1978 fik han Pulitzer prisen for stykket »Buried Child«. Shepard har instrueret to af sine egne skuespil, nemlig »In a Coma« og »Angel City«.

På film debuterede Shepard i »Days of Heaven« (Himlen på jorden, Terrence Malick, 1978) og har siden medvirket i »Resurrection« (Daniel Petrie, 1980), »Raggedy Man« (Jack Fisk, 1981) og »Frances« (Graeme Clifford, 1982).

MÆND AF DEN RETTE STØBNING

The Right Stuff. USA 1983.

P-selskab: The Ladd Company. For Warner bros. **Ex-P:** James D. Brubaker. **P:** Irwin Winkler, Robert Chartoff. **P-samordner:** Jo Ann May-Pavey. **P-ledere:** James D. Brubaker, (Sp-E) Whitney Green. **I-ledere:** David Whorf, Ned Kopp, Larry Powell. **Instr:** Philip Kaufman. **Instr-ass:** Charles A. Myers, L. Dean Jones Jr., Sharon Mann, Michael Looney, Nancy Giebank, Edward F. Milkovich. **Manus:** Philip Kaufman. **Efter:** Bog af Tom Wolfe, dansk udg. »Kold marv«. **Foto:** Caleb Deschanel. **Kamera:** Craig Denault, Ray De La Motte, Hiro Narita, Ned McClean. **Steadicam-kamera:** Harry Matthias, Ted Churchill. **Luftfoto:** Art Scholl, Clay Lacy Aviation, Tallmantz Aviation, Jim Beebe. **Foto-E:** John V. Fante, Rick Fichter, William Neil, Donald Dow, Michael Lawler, Stewart Barbee, Karl Herrmann. **Farve:** Technicolor. **Visuel-E:** Jordan Belson, Gary Gutierrez, Jena Holman. **Klip:** Glenn Farr, Lisa Fruchman, Stephen A. Rotter, Douglas Stewart, Tom Rolf. **Klip-kons:** John Teton. **P-tegn:** Geoffrey Kirkland. **Visuel kons:** Gene Rudolf. **Ark:** Richard J. Lawrence, W. Stewart Campbell, Peter Romero. **Dekor:** Craig Edgar, Joel David, Lawrence Nicanor Navarro, Pat Pending, George R. Nelson. **Kost:** Jim Tyson (supp), William Browder, Jill Maley, John Napolitano, Winnie Brown. **Sp-E:** Kenneth Peipert (supp), Stan Parks, David Pier. **Musik:** Bill Conti. **Supplerende musik:** Garth Hudson, Todd Boekelheide. **Musik-uddrag:** »Hallelujah Chorus« af George Frideric Händel; »White Dawn« af Henry Mancini; »Mars, Jupiter and Neptune fra »The Planets« af Gustav Holst. **Sange:** »Southwestern Waltz« af Vaughn Horton, med Bob Wills; »Faraway Places« af Joan Whitney, Alex Kramer, med Margaret Whiting; »The Wayward Wind« af Stan Lebowsky, Herb Newman, med Gogi Grant; »Good Golly Miss Molly« af Marascargo, Blackwell; med Little Richard; »Taiko Drums« af og med Seichi Tanaka; »Anchors Aweigh« (trad.) arr. af Genaro Nunez, med Banda Taurina; »I Got a Rocket in my Pocket« af J. Logsdon, V. McAlpin, med Jimmy Lloyd, »Wheel of Fortune« af B. Benjamin, G. D. Weiss, med Kay Starr; »Tennessee Waltz« af Redd Stewart, Pee Wee King, med Patti Page; »Yablochka« (trad.) arr. af Mark Selivan, med The Andreyev Balalaika Ensemble; »La Bamba« af Ritchie Valens, med Chubby Checker; »I Only Have Eyes for You« af Harry Warren, med The Flamingos; »The U. S. Air Force« af Robert Crawford. **Tone:** Jay Boekelheide, Richard Hymns, Barbara McBane, Vivien Hillgrove Gilliam, C. J. Appel, David R. B. MacMillan, David Parker, Valerie Bryce, Robert Marty, Dan Wallin, Mark Berger, Tom Scott, Randy Thom, Andy Wiskes, Todd Boekelheide. **Lyd-E:** Tim Holland, Pat Jackson, John Benson, Karen Wilson, David Parker.

Medv: Sam Shepard (Chuck Yeager), Scott Glenn (Alan Shepard), Ed Harris (John Glenn), Dennis Quaid (Gordon Cooper), Fred Ward (Gus Grissom), Barbara Hershey (Glennis Yeager), Kim Stanley (Pancho Barnes), Veronica Cartwright (Betty Grissom), Pamela Reed (Trudy Cooper), Scott Paulin (Deke Slayton), Charles Frank (Scott Carpenter), Lance Henriksen (Walter Schirra), Donald Moffat (Lyndon B. Johnson), Levon Helm, Mary Jo Deschanel, Scott Wilson, Kathy Baker, Mickey Crocker, Susan Kase, Mittie Smith, Royal Dano, David Clennon, Jim Haynie, Jeff Goldblum, Harry Shearer, Scott Beach, Jane Dornacker, Anthony Munoz, John P. Ryan, Darryl Henriques, Eric Sevareid, William Russ, Drew Letchworth, Christopher P. Beale, Richard Dupell, William Hall, John X. Heart, Ed Holmes, Jack Bruno Tate, Edward Anhalt, Mary Apick, Robert Beer, Erik Bergmann, James M. Brady, Katherine Conklin, Maureen Coyne, Tom Dahlgren, John Lion, Peggy Davis, John Dehner, Robert Elross, Drew Eshelman, Robert J. Geary, Major Joyce Grones, Anthony Wallace, Kaaren Lee, Sandy Krone-meyer, Frankie Di, Michael Pritchard, Ed Corbett, O-Lan Shepard, Mark Todd, Alan Gebhart, General Chuck Yeager.

Længde: 193 min. **Udl:** Warner & Metronome.

LITTERATUR

Daniel J. Boorstin: »Den syntetiske verden«. Gyldendal 1968. Citater fra s. 261, s. 60 og s. 69.

William Goldman: »Adventures in the Screen Trade«. Warner Books, 1983. Goldman gennemgår sit manuskriptudkast til filmen.

Tom Wolfe: »The Right Stuff«. 1979. Citat fra Bantam-udgaven 1983, s. 18f (min oversættelse). Romanen er udgivet herhjemme af Borgens Forlag under titlen »Kold marv«.

Diverse artikler i »Newsweek« og »Time«, begge fra 3. oktober 1983.